

Ruta núm. 3

Pel marge dret del riu Besòs, des de la Creu de Terme fins al Camp de la Bota

[2012]

Estem començant una de les Rutes de la Història de Sant Adrià, però abans de posar-nos en marxa, hauríem de saber que durant 2 anys i 4 mesos Sant Adrià va deixar d' existir ja que va quedar agregat una part a Barcelona i l'altra a Badalona. Copiem del llibre La Riuada del 62:

“El dijous 14 de març de 1929 el *Boletín Oficial de la Provincia de Barcelona* publicava un Reial decret de 5 de març, pel qual s'aprovava l'agregació de Sant Adrià de Besòs a les ciutats de Barcelona i Badalona, migpartint el poble pel riu. Aquest Reial decret no va arribar a aplicar-se i el 20 de juliol de 1931, l'alcalde va informar d'una carta del diputat a Corts Eduardo Barriobero que li fa saber que el govern ha acordat la suspensió del Reial decret d'agregació”.

Se sap de la lluita de Maria Grau, que era secretària de la Junta de senyores de l'Esperit Sant, i cambrera d'Honor de la reina Victòria Eugènia, que va fer servir les seves influències per aconseguir que no desaparegués el poble. En reconeixement d'haver-ho aconseguit, Maria Grau té la seva plaça amb el seu nom. Amb ella van lluitar altres adrianencs, sabem de bona tinta que el nostre cronista també va estar molt actiu en el propòsit de recuperar Sant Adrià com a poble.

Ruta núm. 3

Pel marge dret del riu Besòs, des de la Creu de Terme fins al Camp de la Bota

Núm.1 Creu de Terme

Aquesta Creu de Terme pertany a Sant Adrià, encara que sigui dins del terme municipal de Barcelona. La línia fronterera passa pel centre de la carretera. Suposem que hi hauria acord amb el municipi veí perquè la Creu de Terme quedés en un lloc adequat afavorint per estètica, els dos municipis.

Esculpit a banda i banda, veiem per una cara un Crist a la Creu i per l'altra la Mare de Déu. Va ser obra de l'arquitecte Pericàs i Morros, i d'estil neobarroc.

Hi ha d'altres creus de terme a Sant Adrià, però aquesta creiem que és la que marca més significativament el nostre terme municipal.

Núm. 2 Església de Santes Juliana i Semproniana

No tenim data de construcció d'aquesta església, només sabem que en el seu interior hi ha unes pintures i escultures molt interessants de Charles Collet, un suís que va dedicar el seu art a adornar aquesta especial església.

Diuen que està afectada per un nou pla urbanístic i sembla que ha d'anar a terra. Ho lamentarem, si això acaba passant.

Núm. 3 Plataners centenaris

Per als joves, és important assenyalar que abans que els cotxes fossin prioritaris dins dels nostres camins de comunicació, es plantaven a banda i banda de les carreteres fileres de plataners per alliberar del sol caminants, carros o també diligències. Considerant que a l'hivern, en ser aquests arbres caducifolis, deixaven traspasar, perfectament, els rajos solars. Aquí resta aquesta quantitat, pràcticament testimonial, de plataners centenaris. Hi ha fotografies antigues molt típiques de Sant Adrià, en les quals els podem contemplar.

Núm. 4 i 5 Les llambordes i vies dels tramvies

Les llambordes eren el tipus de paviment dels carrers principals, el que habitualment es posava en els municipis, per això considerem que són dignes de conservar. Hi afegirem que, incrustats en aquestes mateixes llambordes, tenim encara uns trossos de les vies dels tramvies 70-71. Aquells tramvies amb tròlei amb portes centrals sortien del carrer de Trafalgar de Barcelona transportant els adrianencs amunt i avall.

Núm. 6 Subjecció de catenària

Des del 20 de març de 1887, els tramvies 70 i 71 anaven i venien entre Barcelona i Sant Adrià. Per a la conducció elèctrica aèria tenien punts per poder subjectar els cables, que traspassaven el corrent als tròleis i d'allà al motor dels tramvies. Dins del nostre municipi en queden dues subjeccions, totes dues, lògicament, dins del Camí Ral. Una, la tenim al principi d'aquesta ruta, junt als plataners centenaris, i l'altra, al núm. 14 de l'actual Pi i Margall. Davant d'aquest núm. 14, el conductor baixava del tramvia per, manualment, mitjançant una corda lligada a la part posterior del tramvia, canviar el sentit del tròlei, perquè el tramvia tornés a Barcelona. Si el tramvia quedava parat en sec, tothom deia: "Ja s'ha escapat el tròlei!".

Hem parlat de tròleis, però la primera línia de tramvies té data de l'any 1884, i anava de Barcelona a Badalona. Aquest tramvia funcionava amb motor de vapor. Passava sobre del Besòs per un voluminós pont de fusta i se l'anomenava "tramvia de foc" ja que treia una gran fumerada i de la caldera en sortien flames.

Tenim un poema de l'època que paga la pena d'escoltar:

Mirad a lo lejos, correr sobre el puente

cual fiero salvaje, trepando veloz

*la máquina airada que la espuma hirviente
silbando azorada despide feroz*

Núm. 7 MhIC amb el vagó “El Sevillano”

El Museu d’Història de la Immigració de Catalunya (MhIC) és obert des del 20 de novembre de 2004. La masia de Can Serra acull una exposició permanent dins d’”El Sevillano”, un tren dels anys 60 que evoca el record del viatge de les migracions interiors a Catalunya al segle XX.

També el nou espai ‘Migrar’ convida el visitant a conèixer els comportaments i actituds que acompanyen les migracions de l’era globalitzada.

Núm. 8 Cases modernistes de Monsolís

Tenim notícia que aquests terrenys pertanyien al marquès de Monsolís. L’any 1927, aquest marquès demanà el permís de construcció de 5 habitatges de planta baixa, en aquests terrenys seus. El 1928 demanà de construir 10 habitatges més del mateix estil. Era l’època de l’alcalde Royo. Actualment, el veïnat les té ben pintades i conservades com es pot veure.

Núm. 9 Arc adrianenc

Hi ha versions diferents de la procedència d’aquest arc-porta. La nostra és la que l’arquitecte, Joan Bassegoda i Nonell, va lliurar a l’Ajuntament després d’haver traslladat l’Arc de Can Tondo a l’indret on actualment està ubicat. A partir d’aquesta versió, Dones del Futur vam muntar un auca que, immediatament d’acabada, es va oferir als adrianencs, és l’*Auca de l’Arc adrianenc*.

D’on ve aquest arc i per què està aquí? és la pregunta. Doncs ens podem servir de l’Auca per completar la informació.

Una altra informació addicional és que al Museu Nacional d’Art de Catalunya, a la part gòtica, hi ha la marededéu del Carme que, en el Convent del Carme, estava ubicada sobre el llindar de l’Arc-porta. En aquest mateix museu, podem veure els escuts gremials que els mateixos gremis oferien i aportaven a les seves capelles.

Núm. 10 El riu Besòs

En l’antiguitat anomenat *Bisauci*. Hem de destacar que el nostre riu és símbol de Sant Adrià, ja que forma part de l’escut.

El Besòs s’alimenta de 5 afluents: el Mogent, el Congost, el Tenes, la riera de Caldes i el Ripoll. Si a les capçaleres d’aquests afluents hi plou molt, és quan podem dir, o

més aviat cal dir, que “hi ha besossada”. El Besòs, en si, només té 17,7 km de recorregut fins arribar a la Mediterrània.

En altres temps, aquestes besossades més freqüents s’enduien els precaris ponts de què disposava Sant Adrià. D’aquí va néixer l’antic ofici dels passadors. Aquests homes devien ser forts per poder traspasar ancians i infants a collibè. Ajudaven, així mateix, suposem, a passar carros, sacs, tot allò que fos difícil de travessar per a gent no acostumada a fer-ho.

Passar per les estretes passeres amb el riu corrent per sota els peus no seria cosa fàcil.

Núm.11 Pont dels Passadors

En honor a aquest ofici i als seus passadors, cada any, pel febrer, Dones del Futur muntem la Festa dels Passadors i, considerant que realitzarien la seva feina pels indrets del pont de la Nacional II, el nostre grup va demanar a l’Ajuntament que aquest pont canviés de nom per anomenar-se pont dels Passadors. Sabem que l’Ajuntament ho ha acceptat i que en breu aquest nom serà una realitat.

Considerem, per deducció simple, que per aquells volts tindrien força feina a traspasar gent, perquè és per aquí per on passava l’antic Camí Ral (avui Nacional II), una de les principals vies de comunicació entre Espanya i França.

Núm. 12 Barri del Besòs

L’empresa COBASA va erigir, al voltant de 1960, noves construccions que coneixem com el barri del Besòs.

Encara no s’havia acabat d’urbanitzar que ja hi vivia gent, sobretot immigrants que eren en la immensa majoria vinguts d’Andalusia, i que pràcticament van omplir els blocs –Commieblocks o “Francoblocks”- d’aquest barri del Besòs.

Recordem que, ara farà 20 anys, hi va haver lluites perquè no s’aixequessin pisos a la plaça on hi havia una palmera. Les reivindicacions estaven presidides per la palmera, avui davant del Casal de la Gent Gran.

Van posar el nom de les seves lluites a una plaça on muntaven barricades, absolutament enfrontats amb les forces públiques, i la van anomenar *plaça del Vint-i-cinc d’Octubre*.

Núm. 13 Parc del Besòs

La por que el parc projectat per Ildefons Cerdà, que agafava tot el marge dret del riu Besòs, deixés la meitat del territori del terme municipal de Sant Adrià atrapat

per aquest parc, estava ben present en el pensament de l'Ajuntament de Sant Adrià.

El 1915, el consistori autoritzà a una segona central elèctrica, la Compañía del Fluido Eléctrico (La Catalana), a instal·lar-se al marge dret del riu Besòs. Davant l'anunci de molts llocs de treball, van venir de tot arreu de l'Estat espanyol obrers interessats a cobrir aquests llocs, necessaris per al funcionament de l'empresa. Per instal·lar els obrers, van parcel·lar terrenys que es van vendre als obrers a terminis molt assequibles. Així sorgí la coneguda dita del president Macià, que cada obrer havia de disposar de "la caseta i l'hortet".

Fruit d'aquesta decisió del somni de Cerdà només ha quedat el bonic, però reduït, parc del Besòs.

Núm. 14 Barri de la Mina

La fixa tècnica de la Mina seria: Edificada els anys 70 amb la creació de 2.700 habitatges. Són característics els blocs -Commieblocks o "Francoblocks"- en el paisatge de la Mina.

A través dels anys hi hem vist moltes transformacions. Avui és un barri molt ben urbanitzat amb amplis carrers i avingudes.

El nom de la Mina li ve d'una mina d'aigua que emergia i que gent d'arreu venia al berenador a beure, a buscar aigua o a passar-hi les tardes d'estiu.

D'aquesta època dels pous d'aigua de la Companya d'Aigües, dels anys 20, resta aquest poema:

Si vols beure aigua bona,
fresca i regalada,
has d'anar a la mina de Sant Adrià
o a la de Montcada.

Núm. 15 Sala Pinós

Anteriorment a la Biblioteca, pels anys 90, els arquitectes Enric Miralles i Carme Pinós van aixecar un centre cívic, molt valorat arquitectònicament.

La present proposta, en aquesta ocasió dels arquitectes Alfons Soldevila Barbosa i David Soldevila Riera, recupera un fragment de l'anterior Centre Cívic, englobant-lo amb el de nova execució per crear la Biblioteca Font de la Mina.

Aquí hi va la voluntat de fer un espai acollidor i receptiu, lloc de trobada del barri.

L'edifici complet és d'una gran bellesa, diàfan, grandios, d'il·luminació zenital i afegiríem, genial! És, de l'arquitectura actual, el millor edifici de Sant Adrià.

A part de la biblioteca, a dins hi ha espais destinats a entitats, tallers, tallers de formació, oficina d'ocupació...

I la surgència de la veritable "font de la Mina"? Doncs, era molt, molt a prop d'aquesta magnífica Biblioteca. Enhorabona, veïns!

Núm. 16 Camp de la Bota

El parapet del Camp de la Bota, on des de 1939 fins a 1952 van conviure barraques amb afusellaments, es troba avui en dia al port del Fòrum de Sant Adrià. Una cartellera informativa, realitzada per l'Ajuntament de Sant Adrià de Besòs i el Memorial Democràtic i inaugurada el 18 d'abril de 2010, senyalitza i dignifica l'indret, parlant per primer cop a Catalunya tant dels afusellaments com dels barraquistes.

És la base per convertir l'antic Camp de la Bota en un autèntic Espai de Memòria.

EN MEMÒRIA DE LES VÍCTIMES
REPUBLICANES AFUSELLADES EN
AQUEST INDRET PER LA DICTADURA
FRANQUISTA ENTRE ELS ANYS
1939-1952

Que els meus anys de joia recomenci
sense esborrar cap cicatriu de l'esperit
Oh Pare de la nit, del mar i del silenci
Jo vull la pau però no vull l'oblit.

Màrius Torres, 1942